

כך הרבה מה לעשות בתחום זה. זוהי בעייה בהקשר הזה. שמך מזוהה כמי שמצפים ממנו לעניית משהו, לאור מצבי בה של הניסיון. נכון שיש פונים אלי לא מעט אני שים שצריך לשקם את המפלגה. מבין שים ממני שאפעל. אבל אני שואל: הן אם איש אחד יכול לשקם מפלגה? אני מעדיף לראות כרגע מה תהייה התחלית. אניני רואה טעם להתעסק ב- כך עד הוועידה. הייתי מקורב בימיחיי למנהיגים גדולים, ויש לי גם ניסיון אישי לא מועט. שמת לב שאין טעם להחליט מראש. כשזה בא — אתה מחליט. מכל ההכרעות והדיונים, מהמר על תסריט מסויים. אבל בחיים יש תמיד הפתעות.

● אמרת שאינך מתנגד להינות שקטות. הפניות אליך מקרב אנשים במפלגה, והשירות עם הפונים, הן במיסגרת זאת?

אני מקיים קשר עם אנשים שונים במפלגה, אבל אני לא עושה זאת לקראת איזה תאריך.

● אבל אתה מסכים שהוועידה הבאה היא תאריך חשוב בהיסטוריה של מיסלגת העבר?

דה. זהו תאריך חשוב, בהחלט, לגבי המפלגה ולגבי כמה חברים בה.

● איסרופו תאריכים, הביר שלון בבחירות לכנסת — זהו תאריך משמעותי לקראת התמודדות הצפויה על ההנהגה המיפלגה?

ראשית, יש לי קצת בעייה עם זה שמישהו, הנמנה עם ההנהגה, יקום ויתן קוף אותה. אני קורא, בלי הרף, כותרות בנוסח "חשבונש" או "ברכבינת" אני מסכים עם זה, אבל כשקופצים וצור עקים — זה לא נראה רציני.

מערכת הבחירות לכנסת התמקדה סביב שימרון פרס ויצחק רבין. היועצים במערכה זאת לא רק שקבעו את הצורה, אלא גם את התכנים. זה היה מישנה חמור. חוץ מזה מיקרו יועצים אלה את המערכה רק בנושא הניסיוני. הופענו

„מאוד רציתי להיות שר-חוקין“

כמיפלגה שהנושאים החברתיים כלל וכלל לא מעניינים אותה. נעשה כאן מישנה כבר.

● כך אתה סבור כיוב, או שיתרת על כך כבר אז?

אמרת זאת אז לניסים זווילי (ראש-מטה-ההסברה בבחירות לכנסת). אמרתי שאין זה נכון להתמקד רק בבר בין ובפרס. הרי חלק מהציבור יכול לא להוב את פלוגי וחלק אחר — את אלא-ני עכשיו באים ושולפים דיעות של מומחים האומרים: לולא נהגנו כפי שנהגנו — היה קורה משהו גרוע יותר! לך התווכח עם זה... האמת היא שרק משלב מסויים לא

הסכמתי, לא מההתחלה. אבל מי יכול היה לדעת לאן זה יתפתח? לאט-לאט, במשך הזמן, הרגשתי שאין לי שליטה על מה שקורה שם. אז פעם בשבוע התכנס איזה צוות. ומה אם אתה בריוק אז באסיפת-בחי רות? אנשים מסתובבים עד עצם היום הזה, כשהם מלאי טענות כלפי אופן ניהול מערכת-הבחירות. **● ואתה ביניהם.**

כן, יש לי טענות קשות.

ציון צפיר, העולם הזה

„לא די להגיד: אני יפה, אני נחמד!“

● אתה מרגיש שותף לכיש-לון בבחירות לכנסת?

לא! אני מרגיש שותף! השותפות שלי התבטאה במידה זעומה מאוד. מי לא, אם מרבנים על הבחירות המוניציפלות — שם לא היתה מערכה של וויזיונית. שם האשם גם בנו. אנשים ראו סגפים מתפוררים ברחבי הארץ, לא נקטו יוזמה, לא התריעו. גם אני נהגתי כך. כך שהאשמה רובצת לפחות במעט גם בנו.

היתה גם הליקה לא-טובה של העבר: דה: פתאום קיבלנו קריאות בהולות, היכן להופיע.

● מעבר לבעיות ההנהגה רי איזה-אירגון, מה קורה למיפלגת העבודה?

ראשית, היינו מיפלגת-שמאל-מרי כן. כעת, לאור הכרזות של חברים בעניי יין היברות עם אש"ף, אנתנו עלולים להידחק שמאלה, ולאכר את מצביעי המרכז. הליכוד, מצידו, אינו חוסר מאי מצים כרי להרגיש את מרכזיותו, לעור מת גנרי ותחתיה מימין. כך נהיה ר"ץ. אולי ר"ץ גדולה יותר.

נוסף על כך, הליכוד הופיע, חודשים אחרים לפני הבחירות, כשהוא מאוחד מבחינה אידיאולוגית. נכון, הוא נראה מפוצל מבחינת המנהיגות — שרון, לוי ארנס — אבל מבחינה אידיאולוגית לא ניתן היה להכניס סיכה ביני-הם.

המערך, לעומתו, היה מאוחד מבחינת ההנהגה — ואני מרבר על התקופה שקדמה לבחירות — אבל היה פיצול רעיוני. עכשיו, אחרי הבחירות, נסתיי מה גם אחדות ההנהגה, והתחילו כל מיני התחברויות ומחנות על פי אישים. הוסיפו על כך תהליך נוסף, תהליך אישי: בעבר היתה ההתיישבות — הנור שבראש המערך. לאט-לאט זה נלקח ממנה. אפילו מי שהתנגדו לנו העריצו את המיפלגה איכשהו, בזכות זה.

ומה קורה עכשיו? קשה לי לשכוח כיצד הופיע יעקב חזן, מנהיג מפ"ם, בטלוויזיה, ואמר על החברה מגושי-אמונים: „אני מתנגד להשקפותיהם, אבל הם מזכירים לי את נעוריי...“ הם ולא הצעירים שלנו — הכל מתהפך!

● אתה, אישית, היית שותף להתיישבות?
בצעירותי, הייתי הולך בחופשים

לעבוד בקיבוץ. הייתי עוזר לחבר שלי שהיה לו פרנס.

● כשראה חינוך, אתה מנסה לקדם את ערך ההתיישבות אצל דור העתיד?

דווקא כן! אני רוקא מנסה: הוצאנו לפני שנה, חוברת המעודדת יחס לעבוד דה, לכל עבודה שהיא.

● איזה סיבות נוספות אתה מונה לירידת המערך?

חייבים להוסיף את נכסי המערך, הנמצאים כיום במשבר חמור: הקיבוץ צים, חברת-העובדים, קופת-חולים... זה נשמע כמו „עולם שהיה“.

● היכן אתה מאתר את תחיי למירורון?

אחרי מילחמת יוסי-הכיפורים. המעי רך היה מוזהה תמיד עם ביטחון: כך גוריון, דיין, אלון, גולדה — אלה נתנו תמיד תחושה של ביטחון. הדבר הרא שון המעסיק אותה הוא ביטחון פסי, קיומי. פתאום, כיום-כיפור, הסתבר ש„לא שמרו עלינו“. אם מוסיפים על כך את השחיתויות שהתגלו אז — אשר ירלין...

● כבר אז צפית את ההידרדרות?

ועוד איך שקראתי את המפה: הציעו לי אז להצטרף לר"ש. אפילו התייעצו איתי לגבי ניסוח המצע. אחרי יומיים אמרתי להם: „אנחנו עוזרים להעלות את הליכוד“.

כסופו של דבר לא הצטרפתי לר"ש, אבל צפיתי את ירידת המערך. הופעתי אז ארבע-חמש פעמים בשבוע בתעמור לתהבחות, והייתי מפנה קריאות למי שהלכו עם ר"ש: „חברים יקרים, אתם תעלו את בגין לשליטון“.

מיפלגת-העבודה צריכה לייצג פועי לים. היו תקופות כשהיה קשר טוב בין המיפלגה לבין עמך. בינתיים הפכנו למיפלגה של המעמד הבינוני-גבוה. יש נתק בין המיפלגה ובין הפועלים.

בעוד המסר של הליכוד הוא שיטחי, פשטני — רוצים להרוג אותנו! להשי מיר אותנו! — דורש מצע המערך תתיכום. אנחנו מרבנים על פשרה טריי טוריאליית. הליכוד מנגן על נימת הפי חח. המילה „מערכניק“ הפכה למילית גנאי.

כשהסתובבתי עכשיו, במיסגרת הבחירות המוניציפלות, הצרה מכונת בי-את העיירות ורמקול השמימי: „המעריך בעד אש"ף! אלה תומכי אש"ף! זה דבק בנו.“

המערכה המקומית לא התנהלה על חינוך, ביוכ, חשמל. הליכוד ריכר איתם על אש"ף. היות והיו אצלנו הכרזות של חברי-מיפלגה בעד היברות עם אש"ף, זה תפס.

● למרות שאינך שיש לזכר על הנושא הפרסונלי, אולי כל התוודרותו הזה הוא פועלי יוצא של חוסר-מנהיגות במייפלגת?

האמת היא שלא ניתן להתעלם מהי וועידה של אש"ף באלג'יר ומהעובדה שאמריקה החליטה לפתוח עימו בהי דברות. אבל חייב להיערך על כך דיון מסודר. אני נשמע בוודאי פורמליסט...

● שמרן...

אני לא חושב שגד יעקובי מתנגד לפרום כמו המרכז. אינני חושב שמשנה שחל מתנגד לכך. בבקשה, שיתארגנו, שיאספו חתימות ושדיונו במרכז. אחי רת, כל אחר קופץ ומכריז הכרזות. זה מומן חוג, וזה מומן קבוצה... הליכוד, לעומתו, הוא מיפלגה מונוליתית. היה אחד, משה עמיד, שקם נגד הקו הכללי וסולק. בתקופת כ"ג גוריון, אני זוכר, התנהלו ויכוחים מרים עם משה שרת, אבל כשהתקבלו החלטות — אז זהו זה.

● מה שמחזיר אותנו לבעיית המנהיגות: למיפלגת-העבודה יש כיום הנהגה?

לא. לא. יש יותר מדי יוזמות. גם כנעשה בכנסת אין כל תיאום: כל אחד מציע. יצחק רבין, כך קראתי, אמר: „אין שולחן להכרעות...“

● הפיתרון לבעיות המיפלג (המשך בעמוד 39)

על גופתו

יצחק נבון לא אמר: „אורי פורת ימשיך על גופתי...“ הוא גם לא אמר: „אפילו אני אמלא את מקומו...“

אמר — לא אמר — ביטויים אלה, שאינם שגורים בשפתו של האיש העדין הזה, כבר הפכו למציאות. למעשה הם מבטאים את עמדתו הנחושה של שר-החינוך והתרבות, שלא לאפשר למנכ"ל רשות-השידור להמשיך בתפקידו אחרי היום השישי הבא, ה-7 באפריל.

רבים הרימו גבה לנוכח הקשנותו של נבון בנקודה זאת, נחישות-דעתו. מאז שב מהנשיאות לעולם-הפוליטיקה, בדקה נבון תדמית רכה, הס-סנית. במציאות הישראלית, שבה סוגדים לגילויים כוחניים, לא הוסיפה תדמית זאת לפופולריות שלו. להיפך — מאז הגיע לפופולריות-שיא כנשיאה-המדינה, שנהג בעממות ממרומי התואר וההדר, חל פחות עיקבי בדימויו.

לכן מפתיעה כל-כך תנהגותו בפרשת פורת. המקורבים יותר הבחינו בכלל בהתנהגות החלטית יותר מצידו בחודשים האחרונים, כסיגנון פסקני יותר. שאלתי את נבון, האם הוא יודע עד כמה הפתיע:

„זה מתברר לי כעת, שאני מפתיע. ידוע לי שנהג לחשוב שאיתי ניתן להגיע לידי הסכם, שאפשר להגיע איתי לידי הבנה. נוצרה לי תדמית של פשרן, אולי מפני שאינני נוהג בצורה בוטה של זבנג וגמרון! האמת היא שבדברים החשובים עמדתו של הזמן על שלי, אבל כשמדובר על נושאים לא-פרסונליים, כשאין המדובר בריב אישי — פחות שמים לב. אנשים אזהבים התנחלויות אישיות.“

אנשים אזהבים גם את תדמיתו החדשה של נבון-העומד-על-שלו, נבון אשר לפיו, שופע הפסוקים והמליצות בשלל שפות, מייחסים ביטויים מהרחוב. עמדתו הנחרצת של נבון גורמת לא רק לסיום „עידן פורת“ ברשות-השידור, כי אם לתחילת עידן חדש בדימויו הציבורי של נבון. כל זאת — בעת הביבלובל וסחי-הרגשות בצמרת מיפלגת-העבודה.

לפני כמה ימים כמעט והיה למרות צ'אנס להמשיך בקדנציה נוספת. על גופתו, „בעיקבות ניסיון של הליכוד לירושם לא כינוס מליאת רשות-השידור לפני ה-7 באפריל. בפרום זה יש רוב לליכוד, וגם אילו היה נבון מציע מועמד משלו, היה עליו להביא לפני הממשלה את המועמד שהרוב במליאה ממליץ עליו. לנציגי הליכוד במליאה לא היה נוח שלא לתמוך בפורת, גם אם אינם נמנים על חסידי. מישפטנים מושחזים, כמו השר המתעסק, באיכות-הסיבה, רוני מילוא, כבר עלו על האפשרות לדחוק את נבון לפינה, וניסו לעגן ניסיון זה בחוק. בהיעדר חוקה, ניתן לסובב את החוק הישראלי. כל מה שנדרש לכך הוא כושר-אילתור, כושר-התמדה, הרבה קודרור ויוזמה. לנבון, הסתבר השבוע למילוא, יש מכל אלה. נבון טרח ומצא בדבריה-הכנסת, שאין לעסוק במינויים חדשים עד שמנכ"ל רשות-השידור סיים את תפקידו. חד, אנושי וחלק.“

„אריק הציע לי להצטרף אליו...“

„כשאריאל שרון חיפש אנשים לשלומציון, הוא הציע לי להצטרף אליו. עניתי למקורבו: „אבל דיעותי כל-כך רחוקות מדיעותיו!“ נאמר לי: „אתה בעד שלום! אריק מוכן להחזיר את הכל בעד שלום! עניתי: „אבל אני לא מוכן להחזיר את הכל...“

הנשיא החמישי...

בכל מדינה היה נושא תואר זה מסתובב בגאון עד אחרית ימיו. בישראל, שבה הופך כל מצליחן — ויצחק נבון, כנשיא, היה סיפור גדול של הצלחה — מטרה ניידת של חיציקינאנה, הערות עוקצניות ושפע של רכילות, אין נבון חש נוח לגבי התואר שהודבק לו, ולא-ידווקא מתוך טוב-לב.

ככל אמת שהעליתי את התואר „נשיא“ הוא התכווץ וחש במבוכה, ניסה לדלג לשאלה אחרת. „כשחשבת על המישרה“, סיפר באירצון בולט, „כבר היה לי תפריט מפורט לגבי מה שאעשה.“

הרעיון להעלות אותי לנשיאות נולד עלי-ידי זאב שרף, שהיה יד-מינה של גולדה. הוא אמר לי: ראה, זלמן שו"ף מסיים את תפקידו, ואני חושב שעליך להיות נשיא. עניתי לו: אתה מבהיל אותי! הוא ענה לי: בקיטוב הנוכחי שיש בעם, יש רק שני אנשים שיכולים לאחד את העם הזה — הסופר הזן ואתה. מכיון שהוא קשיש... לכל דיבור על סמכויות. אלה סמכויות! העיקר הוא מה שאתה מסמל — סמל המאחד את כולם — ומה אתה עושה עם זה.“

ברחוב מתקבלים נבון ואשתו אופירה אחמימות, ומכונים לעיתים, בסעות או חתך נבון. הנשיא“ או „אשת-הנשיא“. בקרב העסקונה הפוליטית דוחק נבון, בשל היותו נשיא-לשעבר, לעמדת-מינונה. טעונים שהוא נמנע מלקוץ ביוזמות מסייומות, או להעלות את הפרופיל שלו במיפלגה, בגלל אותה חטוטרות שהוא סוחב על גבו — הנשיאות.

וער בן-גוריון

בקרב המסתמן סביב מנהיגות מיפלגת-העבודה, מדבר נבון בערגה על מנהיגים פססו מהעולם — אישים שהאמינו בכל מאודם בדרכם, בשליחותם.

נבון התחיל את מסלולו הפוליטי בצילו של אחד כזה, דויד בן-גוריון.

● נוהגים לכנות אותך „מונערו של בן-גוריון“. מה זה אומר לגביר?

זהו כבוד גדול עבורי. אני מבין שמי שמשתמשים בכך מתכוונים להביע אולי מידה של זילזול. אולי בעבר רצו לתקוף אותו.

● לפניך, עבדת דווקא עבור יריבו, משה שרת.

היכרות שלי עם בן-גוריון נולדה כשהייתי אצל שרת. בן-גוריון קיבל ארבעה ספרים של ברך שפינוזה בספריות. הוא העריץ את שפינוזה. הוא היה סקרן לגבינו. לכן ביקש שמישהו ילמד אותו ספריות, כדי שיכול לקרוא את שפינוזה. אמרו לו: „נבון, שעובר עם שרת, יודע ספרית...“ הוא קרא לי.

אחרי-כך נאלץ אפריים עברון, שעבר עם בן-גוריון, לעזוב את משרתו. אותו לא יכולה היתה להתמודד עם השעות הרבות שדרש התפקיד, ונתנה לו אולטימטום: „או אני או הוא“ הוא בחר בה, במישפחה. התפקיד הוצע לי. בתחילה לא רציתי. רציתי לרוץ לכנסת. משה שרת, שיחסי עם בן-גוריון לא היו טובים, אמר לי: „חשוב שהיה בתפקיד מישהו שלא יתריף את היחסים ביני לבינו. לכנסת עוד יהיה לך זמן, עוד תגיע...“ הייתי אז כן 31.